

invoering Wmo +

Handreiking Wmo en laaggeletterdheid

Tips hoe gemeenten aandacht aan laaggeletterde burgers kunnen besteden
in hun Wmo-beleid

Februari 2007

Colofon

De publicatie is geschreven in opdracht van het ministerie van VWS en de VNG.

Auteurs

Mischa Vos en Margreet de Vries (Stichting Lezen & Schrijven)
Corien Duvekot (HVR)

Handreiking Wmo en laaggeletterdheid. Tips hoe gemeenten aandacht aan laaggeletterde burgers kunnen besteden in hun Wmo-beleid.

Vormgeving

Besides Purple

Druk

Chevalier International

Aan de totstandkoming van deze publicatie is de grootst mogelijke zorg besteed. Het ministerie van VWS en de VNG kunnen niet aansprakelijk worden gesteld voor eventuele onjuistheden, noch kunnen aan de inhoud rechten worden ontleend.

Inhoudsopgave

	Voorwoord	2
	Inleiding	3
	Leeswijzer	4
1	Laaggeletterdheid	5
	Feiten & cijfers	5
	Wat is laaggeletterdheid	5
	IALS	5
	Om wie gaat het	5
	Kerngetallen van laaggeletterdheid	6
	Oorzaken van laaggeletterdheid	6
	Herkennen van laaggeletterdheid	6
	Herkenningswijzer	7
	Gevolgen van laaggeletterdheid	7
	Conclusie	8
2	De rol van de gemeente	9
	De regierol	9
	Isolement voorkomen	9
	Samenwerken	9
	Burgerparticipatie	9
	Conclusie	9
3	Aanpak	11
	Lokaliseren	11
	Inventariseren	11
	Implementeren	11
	Conclusie	12
4	Prestatievelden	13
	Sociale samenhang en leefbaarheid	14
	Jeugd- en opvoedingsondersteuning	15
	Informatie, advies en cliëntenondersteuning	16
	Vrijwilligers	16
	Deelname aan het maatschappelijk verkeer	17
	Voorzieningen	17
	Opvang, bevorderen van openbare geestelijke gezondheidszorg en verslavingsbeleid	17
	Conclusie	17
	Meer informatie	18
	Leestips	19

Voorwoord

In Nederland leven 1,5 miljoen mensen die laaggeletterd zijn. Dit betekent dat gemiddeld één op de tien burgers nauwelijks kan lezen en schrijven of dit helemaal niet kan. Dit geldt ook voor de inwoners van uw gemeente. Niet alleen is het vanuit maatschappelijk oogpunt onaanvaardbaar dat zoveel mensen vanwege hun gebrek aan taalvaardigheden niet op een volwaardige wijze mee kunnen doen aan onze samenleving, ook uit economisch oogpunt is het noodzakelijk om dit te voorkomen.

Vanaf januari 2007 kunt u ook in het kader van de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) aandacht besteden aan laaggeletterdheid. Immers, het thema van de Wmo luidt 'meedoen'. Laaggeletterden hebben minder kansen om mee te doen. Alledaagse zaken als het lezen van de krant, ondertiteling op televisie, een bijsluiter bij medicijnen of het kopen van een kaartje bij een automaat op het station geven problemen. Maar ook internetten, het lezen van een brief van de gemeente, het invullen van formulieren of het aanvragen van gemeentelijke voorzieningen, vormen voor laaggeletterden een obstakel.

Communicatie en bewustwording zijn essentieel voor een structurele aanpak van laaggeletterdheid. Dit staat dan ook centraal in deze handreiking. Het is van belang dat gemeenten meer en meer in gaan zien dat laaggeletterdheid niet alleen voor individuen een probleem is, maar dat het een breed maatschappelijk probleem is, dat de gemeentelijke organisatie op vele vlakken raakt. Investeren in het voorkomen en verminderen van laaggeletterdheid zal een positief effect hebben op de maatschappelijke participatie en integratie, het zelfvertrouwen en eigenwaarde en volksgezondheid en welzijn. Het draagt ook bij aan een betere toegang tot de arbeidsmarkt en een reductie van het aantal uitkeringsgerechtigden.

Het is belangrijk dat ook andere partijen binnen uw gemeente zich meer bewust worden van de omvang en impact van laaggeletterdheid. Denkt u hierbij aan werkgevers, welzijnsinstellingen, Centra voor Werk en Inkomen, artsen en scholen. En niet te vergeten laaggeletterden zelf. Voor hen is het belangrijk dat zij weten dat zij niet de enigen zijn die moeite hebben met lezen en schrijven en dat zij bekend raken met de mogelijkheden die er zijn om zich alsnog te scholen.

Deze handreiking bevat voorbeelden die kunnen bijdragen aan het voorkomen en verminderen van laaggeletterdheid aan de hand van de prestatievelden van de Wmo. Ik hoop van harte dat u hierin aanknopingspunten vindt voor uw organisatie.

*Margreet de Vries,
Directeur Stichting Lezen & Schrijven*

Inleiding

Op 1 januari 2007 is de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo) van kracht geworden.

Het maatschappelijke doel van de Wmo is: meedoen!

Meedoen van alle burgers aan alle facetten van de samenleving, soms geholpen door vrienden, familie of bekenden via de onderlinge betrokkenheid tussen mensen. Als die er niet is, kan de gemeente ondersteunen. Het eindperspectief van de Wmo is een samenhangend lokaal beleid op het gebied van de maatschappelijke ondersteuning en op aanpalende terreinen.

De Wmo is een nieuwe wet, waarin de volgende wetten gebundeld zijn:

- welzijnswet;
- wet voorzieningen gehandicapten (Wvg);
- aantal subsidieregelingen uit de AWBZ;
- de Huishoudelijke Verzorging uit de ABWZ;
- de Openbare Geestelijke Gezondheidszorg (OGGZ).

De komst van de Wmo brengt meer samenhang in de ondersteuning voor de burger. Iedereen kan bij één loket terecht met vragen over ondersteuning. De gemeente betreft bovendien de burgers zelf bij het ontwikkelen van het gemeentelijke Wmo-beleid.

De basisgedachte van de Wmo is dus elke burger voldoende kansen te geven deel te nemen aan het maatschappelijke verkeer. Ook de mensen die eerder die kansen gemist hebben. Veel laaggeletterden hebben, meestal onvrijwillig, kansen gemist. De kans om voldoende te leren lezen en schrijven, deel te nemen aan activiteiten, een cursus te volgen, een bestuursfunctie te vervullen of op te klimmen in hun werk. Met de komst van de Wmo kunnen de kansen voor laaggeletterden toenemen.

Uit sociaal-maatschappelijk oogpunt is het onaanvaardbaar dat zoveel mensen vanwege hun gebrek aan taalvaardigheden niet op een volwaardige wijze kunnen deelnemen aan onze samenleving.

Door structureel aandacht te besteden aan het voorkomen en verminderen van laaggeletterdheid biedt de overheid laaggeletterden gelijkwaardige ontwikkelingskansen in de samenleving.

Op landelijk niveau heeft het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap een meerjarenplan gelanceerd, dat maatregelen bevat ter voorkoming en vermindering van laaggeletterdheid: Van A tot Z betrokken, Aanvalsplan Laaggeletterdheid 2006-2010. Daarin is ook een voorname rol weggelegd voor gemeenten. Want het voorkomen en verminderen van laaggeletterdheid is het meest effectief wanneer dit op lokaal niveau gebeurt.

Een aanpak van laaggeletterdheid wordt nog vaak (uitsluitend) gezocht bij de afdeling onderwijs binnen de gemeente. Maar laaggeletterdheid raakt de gemeente op meer fronten. Daarom is een brede aanpak zo belangrijk: voorkomen en verminderen, met zoveel mogelijk gemeentelijke instanties die in contact staan met de inwoners.

Deze handreiking laaggeletterdheid is bedoeld voor het College van Burgemeester & Wethouders, voor ambtenaren en voor professionals in het veld, die ervoor kunnen zorgen dat de aanpak van laaggeletterdheid structureel wordt ingebed in het gemeentelijke beleid.

Leeswijzer

Deze handreiking bestaat uit vier hoofdstukken, die gezamenlijk kort beschrijven hoe gemeenten in het kader van de Wmo aandacht kunnen besteden aan de aanpak van laaggeletterdheid.

Hoofdstuk 1 gaat over laaggeletterdheid in het algemeen, geeft feiten en cijfers en gaat nader in op de kenmerken en gevolgen van laaggeletterdheid.

Hoofdstuk 2 beschrijft de regierol van de gemeente in het kader van de Wmo en de relatie tussen de Wmo en laaggeletterdheid.

Hoofdstuk 3 geeft aan hoe u een aanpak kunt concretiseren.

Hoofdstuk 4 beschrijft de aandachtspunten binnen de verschillende prestatievelden en de specifieke acties die gemeenten kunnen ondernemen.

De handreiking eindigt met een lijst van organisaties die u kunt raadplegen voor advies en met een aantal leestips.

1 Laaggeletterdheid

Feiten & cijfers

In Nederland zijn 1,5 miljoen mensen laaggeletterd. Dat betekent dat één op de tien mensen moeite heeft met lezen, schrijven of rekenen. Van deze 1,5 miljoen mensen zijn 500.000 van allochtone afkomst. De resterende 1 miljoen laaggeletterden zijn Nederlandse burgers, die ergens – meestal voor en/of tijdens de periode op de basisschool – om verschillende redenen de aansluiting niet hebben kunnen maken.

Wat is laaggeletterdheid?

Laaggeletterden beschikken over onvoldoende lees- en schrijfvaardigheden, waardoor zij niet goed kunnen functioneren in de maatschappij. De term laaggeletterd heeft de termen analfabeet, semi-alfabeet en functioneel analfabeet vervangen. Het woord analfabeet doet vermoeden dat er een scherpe scheidslijn te trekken is tussen mensen die het lezen en schrijven wel en die het niet beheersen. Dit is echter niet zo. Volwassenen die niet of nauwelijks naar school zijn geweest en de beginselen van het lezen en schrijven niet geleerd hebben, zijn analfabeet. Laaggeletterden zijn vaak wel naar school geweest, maar hebben daar te weinig lees-, schrijf- en vaak ook rekenvaardigheden meegekregen om zich nu te kunnen redden in de samenleving. Daarnaast zijn er tweedetaalverwerwers die het Nederlands (nog) niet schriftelijk beheersen, maar in hun eigen taal wel kunnen lezen en schrijven.

IALS

Het International Adult Literacy Survey (IALS) is een wereldwijd internationaal onderzoek naar de mate van geletterdheid van de bevolking van verschillende landen. In het onderzoek zijn vijf geletterdheidsniveaus onderscheiden, waarvan niveau 1 het laagste niveau is en niveau 5 het hoogste niveau. Er is in Nederland geen vastgestelde norm voor laaggeletterdheid. De volwassenen die functioneren op niveau 1 en 2 (onderwijsniveau) worden in ieder geval laaggeletterd genoemd. Dit niveau van geletterdheid is het basisoniveau dat volwassenen moeten hebben om zelfstandig in onze samenleving te kunnen participeren¹. Laaggeletterden die op niveau 1 of 2 zitten, zijn niet in staat om een formulier in te vullen, geld te pinnen of hun kinderen een boek voor te lezen. Zij lezen en schrijven slechter dan het gemiddelde kind in groep 5 op de basisschool. Activiteiten die voor anderen vanzelfsprekend zijn, vormen een barrière voor het functioneren van deze groep in de maatschappij. Niveau 3 is het niveau wat minimaal nodig is om je verder te ontwikkelen.

Om wie gaat het?

Laaggeletterdheid treft alle geledingen van de bevolking, of het nu gaat om mannen of vrouwen, ouderen of jongeren, werkenden of niet werkenden.

Op het laagste niveau van geletterdheid (niveau 1) functioneert:

- 36 procent van de mensen die de basisschool niet heeft voltooid;
- 18 procent van de werklozen;
- 25 procent van de mensen in de WAO;
- 6 procent van de beroepsbevolking (ruim 350.000 mensen van de 6,8 miljoen werkenden);
- 7 procent van de jongeren tussen 16 en 24 jaar;
- 23 procent van de mensen tussen 56 en 65 jaar;
- 32 procent van de mensen in de laagste inkomenscategorie².

¹ Smit, A., Bohnenn, E. en Hazelzet, A., Laaggeletterd in het werk. Een kwalitatief onderzoek naar lees-, schrijf-, en rekentaken in de kenniseconomie, Stichting Lezen & Schrijven (Den Haag, 2006).

² Bronnen: Houtkoop, W., Basisvaardigheden in Nederland. De 'geletterdheid' van de Nederlander: economische, sociale en educatieve aspecten van de taal- en rekenvaardigheden van de Nederlandse beroepsbevolking. Max Goote Kenniscentrum voor Beroepsonderwijs en Volwasseneneducatie, Amsterdam, 2000 en Smit, A., Bohnenn, E. en Hazelzet, A., Laaggeletterd in het werk. Een kwalitatief onderzoek naar lees-, schrijf-, en rekentaken in de kenniseconomie, Stichting Lezen & Schrijven (Den Haag, 2006).

Laaggeletterdheid is een probleem dat vaak al op jonge leeftijd begint. Jonge kinderen uit ‘taalarme’ gezinnen hebben gemiddeld een taalachterstand van twee jaar als zij naar de basisschool gaan. Deze achterstand lopen zij doorgaans tijdens hun schoolloopbaan niet meer in. Zonder goede begeleiding is de kans aanwezig dat de achterstand zelfs groter wordt. Nederlandse kinderen in het voortgezet onderwijs scoren weliswaar beter dan die in de meeste andere OESO-landen³, maar de slechtst presterende leerlingen functioneren wel weer veel slechter dan de leerlingen in andere landen. Het aantal leerlingen (jaarlijks 64.000) dat de school voortijdig – zonder diploma – verlaat, is relatief groter dan in de overige OESO-landen. Zeven procent van de recente schoolverlaters (16-19 jarigen) komt niet verder dan leesniveau 1⁴. 30 Procent van de deelnemers op niveau 1 en 2 van het MBO is laaggeletterd. 80% Van de docenten in het MBO vindt dat hun leerlingen op taalgebied onvoldoende zijn voorbereid op de arbeidsmarkt.

Kerngetallen laaggeletterdheid:

Laaggeletterden tussen de 16 en 74 jaar	1.500.000
Laaggeletterde jongeren 16-24 jaar	7 procent
Autochtone laaggeletterden	1.000.000 (67 procent)
Allochtone laaggeletterden	500.000 (33 procent)
Laaggeletterden in de beroepsbevolking	350.000 (6 procent)
Niet werkende laaggeletterden	17 procent
Aandeel van laaggeletterden onder de mensen in de laagste inkomenscategorie	32 procent
Beroepsbevolking zonder startkwalificatie	28 procent

Oorzaken van laaggeletterdheid

Een verhoogd risico om laaggeletterd te worden zijn mensen:

- met algemene leer- en gedragsproblemen zoals concentratiestoornissen en een tekort aan discipline en met specifieke lees- en schrijfproblemen, zoals taalzwakte en dyslexie;
- met een taalachterstand omdat thuis dialect wordt gesproken of een buitenlandse taal (bijvoorbeeld 2e en 3e generatie immigranten);
- die opgroeien in een omgeving zonder boeken, kranten en tijdschriften;
- met een problematische thuissituatie;
- met groot schoolverzuim en weinig opleiding (bijvoorbeeld vanwege ziekte, lichamelijke handicap, spijbelen, voortijdig schoolverlaten of een reizend bestaan);
- die op school onvoldoende aandacht en begeleiding kregen;
- bij wie de vaardigheden zijn weggezak omdat ze deze onvoldoende (kunnen) gebruiken;
- die moeite hebben om zich aan te passen aan nieuwe ontwikkelingen, zoals het gebruik van internet, e-mail, geldautomaten en kaartjesautomaten.

Voor alle laaggeletterden geldt dat er niet één oorzaak is aan te wijzen voor het feit dat ze niet voldoende hebben leren lezen en schrijven. Taalontwikkeling is een complex proces, waarbij sociale, culturele, economische en individuele omstandigheden een rol spelen. Ze gaan samen en beïnvloeden en versterken elkaar.

Herkennen van laaggeletterdheid

Laaggeletterden hebben vaak - omdat zij zich schamen - een heel repertoire aan trucs om hun problemen te verbergen. Zij gebruiken vaak smoezen zoals ‘ik ben mijn bril vergeten’, ‘ik schrijf zo slordig’, ‘ik vul de formulieren thuis wel in’. Stichting Lezen & Schrijven heeft een herkenningwijzer gemaakt voor het signaleren van laaggeletterdheid.

³ OESO = Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling, hiervan zijn 30 landen lid

⁴ Ministerie van OCW, Van A tot Z betrokken, Aanvalsplan Laaggeletterdheid 2006-2010

Herkenningswijzer

Herkent u de volgende signalen?
<p>U merkt dat iemand</p> <ul style="list-style-type: none"> • nerveus wordt wanneer hij of zij iets moet opschrijven of moet lezen; • lees- en schrijfsituaties vermijdt; • nooit zijn of haar post leest; • u vraagt brieven voor te lezen; • nooit reageert op uitnodigingen; • een kruisje zet als handtekening.
Herkent u de volgende uitspraken?
<p>‘Ik ben mijn bril vergeten.’ ‘Ik heb een lelijk, onleesbaar handschrift.’ ‘Kunt u dat even voor mij invullen?’ ‘Dat formulier vul ik later wel in.’ ‘Dat werkbriefje krijg je morgen van me.’</p> <p>Formulieren worden niet meteen ingevuld of ze worden mee naar huis genomen.</p> <p>‘Ik dacht dat de afspraak morgen was.’ Iemand komt (meerdere keren) niet opdagen, omdat afspraken niet worden opgeschreven.</p> <p>‘Die bijsluiters zijn zo ingewikkeld.’ Iemand neemt zijn medicijnen niet of niet juist in.</p> <p>‘Ik lees nooit. Daar heb ik geen tijd voor.’ ‘Ik houd niet van lezen, ik kijk liever televisie.’ ‘Werken met een computer is niets voor mij.’</p>
Wat kunt u doen?
<p>Vertel dat het niet raar is en dat er veel mensen zijn die moeite hebben met lezen en schrijven. Er zijn speciale cursussen voor volwassenen. Bij deze cursussen gaat het er heel anders aan toe dan vroeger op school. Het zijn vaak kleine groepen met gespecialiseerde docenten. Bel hiervoor 0800 – 023 44 44.</p>

Gevolgen van laaggeletterdheid

De individuele gevolgen voor laaggeletterden kunnen leiden tot een sociaal isolement. Zij worden onzeker, durven niet buiten hun vertrouwde kring te opereren, te solliciteren, zich niet duidelijk uit te spreken of actief te participeren in groepsactiviteiten. Laaggeletterdheid is daarmee een bron van sociale, culturele en politieke uitsluiting voor het individu. Laaggeletterden participeren vaak beperkt in het maatschappelijk leven. Uit Brits onderzoek⁵ blijkt dat laaggeletterden nauwelijks deelnemen aan gemeenschappelijke activiteiten in buurten, scholen, bewonersgroepen of politieke partijen. Omdat de Wmo erop is gericht om alle burgers te betrekken en te ondersteunen, mogen laaggeletterden daarbij niet vergeten worden.

⁵ Ministerie van OCW, Van A tot Z betrokken, Aanvalsplan Laaggeletterdheid 2006-2010

Laaggeletterdheid heeft ook gevolgen voor de economie. Door ontwikkelingen als toenemende digitalisering, maar ook grotere behoefte aan kennis worden steeds hogere en andere eisen gesteld aan mensen om deel te nemen aan de kenniseconomie. De kenniseconomie vraagt om werknemers die mondeling en schriftelijk goed kunnen communiceren. Geletterde en goed opgeleide werknemers zijn productiever, en meer productiviteit betekent een hogere economische groei. Vrijwel in alle banen moeten mensen zich bijscholen, ook laagopgeleide medewerkers. Omdat bijscholing voor laaggeletterden vaak te moeilijk is en zij cursussen dus ook liever vermijden, lopen zij een hoger risico om uiteindelijk ontslag te krijgen.

Laaggeletterdheid kost Nederland elk jaar 537 miljoen euro. Zonder deze problematiek kan op uitkeringen 456 miljoen euro bespaard worden, op gezondheidszorg 61 miljoen euro en op het terrein van politie en justitie 19,5 miljoen euro. Dit blijkt uit het onderzoek 'Stil vermogen'⁶. Investeren in onderwijs en scholing van laaggeletterden leidt tot een aanzienlijke verhoging (10-22%) van het Bruto Binnenlands Product (BBP).

Volwassen laaggeletterden zijn vaker werkloos en maken daardoor vaker aanspraak op de sociale zekerheid. Daarnaast blijkt dat laaggeletterdheid een negatief effect heeft op het inkomensniveau. Een structurele aanpak van laaggeletterdheid leidt dus tot besparingen (minder uitkeringen) en kan daarnaast ook winst opleveren (hogere belastinginkomsten).

Onderwijs en geletterdheid leveren dus zowel voordelen op voor het individu als voor de maatschappij en economie.

Conclusie

In Nederland heeft gemiddeld 1 op de 10 inwoners moeite met lezen, schrijven of rekenen. Daar is niet één simpele oorzaak voor aan te wijzen. Taalontwikkeling is een complex proces, waarbij sociale, culturele, economische en individuele omstandigheden altijd een rol spelen. Laaggeletterdheid heeft ingrijpende maatschappelijke gevolgen: sociale, culturele en politieke uitsluiting. Dit is de reden dat de aanpak van laaggeletterdheid een onlosmakelijk onderdeel vormt van de Wmo.

'Lezen was maar tijdverspilling...'

Anke is vier jaar geleden met een cursus begonnen omdat ze verpleegster wilde worden. Daarvoor is goed lezen en schrijven een must. Ze moest de telefoon aannemen en aantekeningen maken. En dat ging dus niet. Anke heeft net als de meeste anderen geen goede herinneringen aan de lagere school. 'Ik zat altijd achter in de klas. Ik mocht de borstels uitslaan, het schoolplein aanvegen, maar ik leerde niks'. Haar ouders stimuleerden haar niet om te gaan leren, want 'Als je later trouwt, heb je dat leren niet nodig'. Lezen was maar tijdverspilling...

⁶ Groot, W. en Maassen van den Brink, H., Stil vermogen, een onderzoek naar de maatschappelijke kosten van laaggeletterdheid, Universiteit van Amsterdam (2006)

2

De rol van de gemeente

De regierol

De Wmo geeft de gemeente een regierol op de negen prestatievelden van maatschappelijke ondersteuning. Dit hoofdstuk gaat over hoe de gemeente die rol kan inzetten met het oog op het voorkomen van isolement van laaggeletterden en signaleren van burgers die ondersteuning nodig hebben.

Er is een algemene tendens dat overheden zich terugtrekken uit uitvoerende en ondersteunende activiteiten. Daarnaast wordt zelfredzaamheid van burgers steeds belangrijker. Van de gemeente wordt verwacht dat zij dit proces regisseert. De gemeente kan de regierol op zich nemen door het ontwikkelen van een beleidsvisie op laaggeletterdheid binnen het integrale Wmo-beleid.

Isolement voorkomen

Elke gemeente, ongeacht het aantal inwoners of de geografische ligging, heeft te maken met laaggeletterde burgers. Vaak is het een onbekend probleem. Laaggeletterden hebben meestal in kleine kring opvang, begeleiding en hulp geregeld. Zij lopen niet te koop met hun problemen. De onbekendheid werkt schaamte in de hand. Laaggeletterden denken vaak dat zij de enigen zijn met lees- en schrijfproblemen. Zij schamen zich en zijn bang dom gevonden te worden. Laaggeletterdheid grijpt diep in op het leven van individuen én in het functioneren van de maatschappij als geheel. Een probleem dat zo het hart van de samenleving raakt, heeft nooit één oplossing of één probleemeigenaar. Maar als gemeente kunt u wel een regierol op u nemen: inspireren, faciliteren, motiveren van individuen en organisaties: het is een gedeelde verantwoordelijkheid van verschillende partijen.

Samenwerken

Om het onderwerp laaggeletterdheid vorm te geven in het Wmo-beleidsplan kunt u samenwerking zoeken met de afdeling onderwijs of educatie binnen de gemeente. Ook andere afdelingen hebben raakvlakken met het onderwerp, zoals de afdeling sociale zaken. Verder kan de gemeente samenwerken met of advies vragen aan externe deskundigen. Namen en adressen zijn achterin deze handreiking opgenomen.

Burgerparticipatie

De gemeente kan op elk moment burgers bij het beleid betrekken. Burgers kunnen van te voren aangeven hoe zij de huidige situatie ervaren en welke ideeën zij hebben over verandering. Dat doen zij op basis van informatie die de gemeente ter beschikking stelt. De ideeën worden verwerkt in het beleidsplan dat, als het klaar is, opnieuw aan burgers wordt voorgelegd. Zij worden ook betrokken bij de evaluatie. Om contact te zoeken met laaggeletterden kunt u contact opnemen met de Stichting Belangenbehartiging Alfabetisering (Stichting ABC, www.st-abc.nl). Zij kunnen optreden als vertegenwoordigende partij. Ook kunt u Alfabetiseringsambassadeurs betrekken bij het maken van beleid. Verschillende regionale opleidingscentra (ROC's) hebben inmiddels een groep Alfabetiseringsambassadeurs.

Conclusie

De gemeente heeft een regierol in het kader van de Wmo en initieert en stimuleert de aanpak van laaggeletterdheid. De gemeente kan dit doen door te zorgen voor bewustwording en een breed draagvlak te creëren binnen en buiten de gemeente. Het doel is het verminderen en uiteindelijk voorkomen van laaggeletterdheid.

Alfabetiseringsambassadeurs

Het is moeilijk om laaggeletterden te bereiken. Daarom kan het inzetten van mensen die zelf op latere leeftijd hebben leren lezen en schrijven helpen om laaggeletterden op te sporen en over de streep te trekken een cursus te doen. Deze Alfabetiseringsambassadeurs kunnen als geen ander laaggeletterden motiveren de moeilijke stap te nemen om weer naar school te gaan.

Wilt u meer weten over Alfabetiseringsambassadeurs? Veel ROC's hebben inmiddels een netwerk van ambassadeurs en een coördinator. Ook Stichting Lezen & Schrijven en de Stichting Belangenbehartiging Alfabetisering (Stichting ABC), die voor het grootste deel bestaat uit (ex-)cursisten van lees-, schrijf en rekengroepen, kunnen u in contact brengen met de ambassadeurs.

Doe weer mee: wervingscampagne in de regio Haaglanden

In de regio Haaglanden hebben naar schatting 25.000 autochtone Nederlanders moeite met lezen en schrijven. Negen gemeenten in Haaglanden hebben met de drie ROC's in de regio, de provincie Zuid-Holland en het Regionaal Platform Arbeidsmarkt in 2004 de wervings- en communicatiecampagne Doe weer mee! opgezet. Het doel was om het aantal autochtone deelnemers aan lees- en schrijfcursussen op de ROC's te vergroten en om bedrijven en andere betrokkenen bewust te maken van de problematiek. De provincie Zuid-Holland financiert de campagne. Als gevolg van de campagne is in 2005 het aantal autochtone cursisten met 24 procent gestegen.

3

Aanpak

Om laaggeletterden te motiveren weer terug naar school te gaan om een lees- en schrijfcursus te volgen, is het belangrijk dat verschillende doelgroepen bereikt en betrokken worden. De eerste prioriteit ligt bij de laaggeletterden zelf. Daarnaast is het belangrijk dat personen in de directe omgeving betrokken worden bij de aanpak. Zij hebben vaak een vertrouwensband met de laaggeletterden. Hierbij kunt u denken aan opbouwwerkers, cliëntadviseurs en ouderenadviseurs. Zij kunnen laaggeletterden wijzen op cursusmogelijkheden en ondersteunen bij de moeilijke stap om terug naar school te gaan. Er zijn verschillende (gemeentelijke) instanties die deze rol als doorverwijzers kunnen oppakken: algemeen maatschappelijk werk, de sociale dienst, de loketmedewerker of een ouderenadviseur.

Om de aanpak te laten slagen is het aan te raden een vast samenwerkingsverband op te zetten. Alle partners kunnen vanuit hun eigen expertise een bijdrage leveren. U kunt workshops of bijeenkomsten organiseren voor deze organisaties om hen laaggeletterdheid te leren herkennen. Vaak kan het ROC (afdeling Volwasseneneducatie) u hierbij ondersteunen.

Lokaliseren

Het Centrum voor innovatie van opleidingen (CINOP) biedt gemeenten in het kader van het eerder genoemde Aanvalsplan Laaggeletterdheid van het ministerie van Onderwijs, Cultuur & Wetenschap ondersteuning. Het CINOP kan onder meer een vrij nauwkeurige inschatting maken van het aantal laaggeletterden in uw gemeente. Ook kunnen regio's en G31-gemeenten een aanvraag doen voor maatwerk op locatie. Per regio worden drie adviesdagen ter beschikking gesteld.

Inventariseren

Een in- en externe inventarisatie biedt u inzicht in welke activiteiten er al plaatsvinden ter bestrijding van laaggeletterdheid en welke witte vlekken er nog zijn. Zoek hierbij ook nadrukkelijk aansluiting bij andere gemeenten, bij de provincie of bij het ROC in uw gemeente.

Raadpleeg ook de praktische handleiding van Stichting Lezen & Schrijven: Taalkracht voor gemeenten. In dit pakket en de bijbehorende website www.taalkrachtvoorgemeenten.nl vindt u ook informatie over activiteiten van andere gemeenten en provincies, inclusief bijbehorende plannen.

Implementeren

Na het lokaliseren van de doelgroep en het inventariseren van de reeds lopende bestaande activiteiten kunt u gaan implementeren. U gaat keuzes maken in de aanpak van laaggeletterdheid voor een van te voren vastgestelde periode. Bij het opstellen van een plan of het uitwerken van een passage in uw Wmo-beleidsplan hoeft u niet opnieuw het wiel uit te vinden. Aansluiting bij reeds bestaande activiteiten en faciliteiten vergroot het draagvlak in de gemeente. Als u laaggeletterde inwoners wilt bereiken en bewustzijn rondom het thema wilt bevorderen, kunt u bijvoorbeeld als gemeente gemakkelijk aanhaken op bestaande en voor iedere gemeente beschikbare voorzieningen als de mediacampagne Lezen en schrijven van Stichting Lezen & Schrijven (www.lees-en-schrijf.nu) of het multimedia-initiatief Lees en Schrijf! van Stichting Expertisecentrum ETV.nl.

Mediacampagne Leer lezen en schrijven

Op 4 september 2006 is de campagne Leer lezen en schrijven van start gegaan. Met TV- en radiospots, posters, advertenties en banners voor websites, stimuleert de campagne mensen die moeite hebben met lezen en schrijven om een cursus te volgen. Centraal hierin staan de verhalen van mensen die zelf voorheen niet konden lezen en schrijven, de Alfabetiseringsambassadeurs. Tevens is de campagne bedoeld om het bewustzijn te vergroten. Stichting Lezen & Schrijven zet de campagne op landelijk niveau in. Als gemeente kunt u het bestaande materiaal gebruiken voor lokale en regionale media.

Maak uw eigen campagne

De campagne is zo ontwikkeld dat u het materiaal kunt gebruiken voor een eigen campagne. Ga naar de website www.lees-en-schrijf.nu

Tip

Zoekt u uit of de provincie ondersteuning biedt. Het campagnemateriaal is iets wat regionaal en samen met andere gemeenten kan worden opgepakt. Zo heeft de provincie Zuid-Holland eind 2006 de TV-spots uitgezonden op de regionale zender en 1700 posters verspreid in de regio.

Conclusie

Bij een aanpak van laaggeletterdheid is het belangrijk dat de gemeente samenwerkt met andere (landelijke) organisaties, gemeenten of met de provincie. De gemeente kan putten uit de expertise van verschillende organisaties die zich bezighouden met het bestrijden van laaggeletterdheid. Tevens kan de gemeente gebruik maken van de vele bestaande en beschikbare materialen en diensten of aansluiten bij trajecten en activiteiten die al in gang zijn gezet.

4 Prestatievelden

Dit hoofdstuk geeft een overzicht van de aandachtspunten voor laaggeletterdheid in de prestatievelden van de Wmo. Het geeft tips hoe gemeenten accenten in het beleid kunnen leggen.

De Wmo kent negen prestatievelden. Prestatieveld 1 tot en met 5 zijn in het kader van laaggeletterdheid van belang. De velden 6, 7, 8 en 9 zijn ook van belang, maar meer indirect. Binnen en door de prestatievelden heen speelt bewustwording een belangrijke rol. Immers, als de gemeentelijke organisatie en organisaties binnen uw gemeente zich bewust zijn van het feit dat er veel laaggeletterde burgers zijn, dat zij weten hoe zij het onderwerp bespreekbaar moeten maken en ten slotte dat zij laaggeletterden kunnen wijzen op de mogelijkheden om een cursus te volgen, dan is een eerste grote slag geslagen.

Bij de verschillende prestatievelden komt een aantal activiteiten steeds terug.

Deze zijn voor alle onderwerpen – hoewel verschillend – relevant. De gezamenlijke actiepunten die bij de prestatievelden 1 tot en met 5 voorkomen zijn:

- de gemeente zet een netwerk/samenwerkingsverband op, zowel in- als extern, om bewustwording over het onderwerp laaggeletterdheid op gang te brengen en om de aanpak van laaggeletterdheid te stimuleren;
- de gemeente initieert - met het samenwerkingsverband - een onderzoek naar de omvang van laaggeletterdheid in de eigen gemeente;
- de gemeente neemt de coördinatie van laaggeletterdheid ter hand, zodat verschillende instanties die regelmatig in aanraking komen met laaggeletterden in staat zijn deze groep te herkennen en door te verwijzen;
- de gemeente zorgt in samenwerking met het ROC voor voldoende en toegankelijk cursusaanbod, waar cursisten gedurende het hele jaar terecht kunnen;
- de gemeente zorgt dat informatiemateriaal over scholing en cursussen op de juiste plaatsen in de gemeente aanwezig is, in ieder geval ook bij het Wmo-loket;
- de gemeente sluit aan bij bestaande campagnes over laaggeletterdheid van Stichting Lezen & Schrijven en Stichting Expertisecentrum ETV.nl om burgers te wijzen op het belang van het leren lezen en schrijven en hen te stimuleren hun laaggeletterdheid aan te pakken;
- de gemeente maakt gebruik van de inzet van Alfabetiseringsambassadeurs om de drempel voor laaggeletterden te verlagen;
- de gemeente stimuleert vroeg- en voorschoolse educatie o.a. via peuterspeelzalen, evenals leesprojecten op basisscholen;
- de gemeente inventariseert welke faciliteiten kunnen worden opgezet om taalachterstanden te voorkomen (doorlopende taallijn bijvoorbeeld);
- de gemeente kan deskundigheidsbevordering voor beroepskrachten faciliteren (primair onderwijs en kinderdagverblijven);
- de gemeente werkt samen met de jeugdgezondheidszorg. Stichting Lezen & Schrijven heeft in september 2006 het informatiepakket Taalkracht voor consultatiebureaus verspreid onder alle consultatiebureaus;
- de gemeente kan zichzelf presenteren als representatief voorbeeld van een organisatie die 'laaggeletterd-proof' is door te zorgen voor toegankelijk en begrijpelijk informatiemateriaal;
- de gemeente zorgt voor verspreiding van herkenningswijzers die bij Stichting Lezen & Schrijven kunnen worden opgevraagd. Aan de hand daarvan wordt de gebruiker getraind op het herkennen van laaggeletterden en gewezen op de mogelijkheden voor cursussen;
- de gemeente participeert in het multimedia-initiatief Lees en Schrijf! van Stichting Expertisecentrum ETV.nl.

Lees en Schrijf! van Stichting Expertisecentrum ETV.nl

Lees en Schrijf! is een multimedia-initiatief van ETV.nl en bestaat onder meer uit een televisieserie van twaalf afleveringen. Lees en Schrijf! is gebaseerd op het Ierse programma voor laaggeletterden Read Write Now, dat ondertussen aan de 6e editie toe is en erg succesvol is. Van 5.000 naar 30.000 cursisten in 5 jaar tijd! In elke aflevering komt een (gewezen) laaggeletterde aan het woord die zijn persoonlijke verhaal vertelt en wat hij gedaan heeft om zijn of haar taalvaardigheden te vergroten.

Het pakket

De televisieserie wordt ondersteund met een gratis te verkrijgen werkboek en een website met oefeningen. Bovendien is er een gratis telefoonlijn 0800 - 023 44 44, waar kijkers terecht kunnen met vragen over het materiaal en waar ook de mogelijkheid tot coaching door een NT1-docent wordt aangeboden.

Bereik

De televisieserie zal in ieder geval op de tv-zenders in Rotterdam, Den Haag, Utrecht, Amsterdam, Groningen, Drenthe en Noord-Brabant worden uitgezonden. Gestreefd wordt naar landelijke dekking.

Samenwerking

Om het project Lees en Schrijf! zo succesvol mogelijk te laten zijn, streeft ETV.nl naar inbedding van het project in provinciale en gemeentelijke plannen. Provincies en/of gemeenten kunnen samenwerkingsovereenkomsten met ETV.nl sluiten waarbij de provincie/gemeente de kosten (distributie plus drukkosten) van het - voor cursisten gratis - werkboek vergoedt. In ruil daarvoor kan een insert in de werkboeken worden geplaatst met daarop de lokale informatie over uitzendtijden, gemeentelijke loketten, het ROC etc. Het project krijgt daarmee een lokale kleuring en is toepasbaar in uw lokale campagne. Kijkt u voor meer informatie op www.leesenschrijf.nl.

1. Sociale samenhang en leefbaarheid

Laaggeletterden staan vaak aan de zijlijn van het maatschappelijk speelveld. Zij vinden minder gemakkelijk werk, zullen zich minder gauw aansluiten bij clubs of verenigingen, zij lezen geen kranten, hebben slechts moeizaam toegang tot het Internet en volgen geen cursussen. Schaamte en onzekerheid spelen vaak een grote rol. Om de moeilijke stap te zetten iets aan hun laaggeletterdheid te doen, hebben zij een steuntje in de rug nodig. De gemeente heeft een belangrijke taak in het stimuleren van deelname aan cursussen. Laaggeletterden die een cursus volgen, krijgen doorgaans meer zelfvertrouwen. Van iemand die zich het liefst verschuilt achter anderen, verandert hij in een persoonlijkheid, die naar buiten wil en kan treden en die van zichzelf vindt dat hij wat waard is. Het vergroten van dit zelfvertrouwen en eigenwaarde is minstens zo belangrijk als het leren lezen en schrijven. Als zij open staan voor contacten met anderen en zichzelf bloot durven geven, kunnen zij veel actiever deelnemen aan het maatschappelijke en het sociale leven.

De gemeente kan - in samenwerking met anderen - onderzoeken hoeveel laaggeletterde inwoners de gemeente heeft, zodat u een beeld krijgt van de omvang van de problematiek. Op basis hiervan kan de gemeente aanhaken op relevante campagnes die hun nut hebben bewezen.

De gemeente zorgt dat de informatie over en voor laaggeletterden op verschillende plaatsen binnen de gemeente verkrijgbaar is. Het is belangrijk dat de gemeente binnen het netwerk contact onderhoudt met opbouwwerkers, cliëntadviseurs en ouderenadviseurs. Zij horen en zien veel in de wijk en kunnen belangrijke signalen afgeven.

2. Jeugd- en opvoedingsondersteuning

Taalontwikkeling begint vanaf de geboorte of beter gezegd, voor de geboorte. Kinderen die opgroeien in taalzwakke gezinnen (weinig taalaanbod) hebben gemiddeld een taalachterstand van 2 jaar als zij naar de basisschool gaan. Deze achterstand lopen zij doorgaans niet meer in. Het is daarom belangrijk dat de gemeente vroeg- en voorschoolse educatie stimuleert, zodat kinderen in hun vroege jeugd voldoende taalaanbod krijgen. Het werken met een doorlopende taalleerlijn is hierbij aan te bevelen. U kunt als gemeente deskundigheidsbevordering voor beroepskrachten faciliteren, zodat zij op de juiste wijze met lees- en schrijfproblemen omgaan. Het bieden van begeleiding en ondersteuning aan jonge kinderen, kinderen die voortijdig uitvallen binnen het voortgezet onderwijs of hun opleiding op een (te) laag niveau afsluiten vraagt voortdurende aandacht.

Mogelijkheden voor jonge kinderen hiertoe zijn het aanbieden van (voor)leesactiviteiten in samenwerking met bedrijven (het leveren van vrijwilligers), bibliotheken (het leveren van boeken) en/of scholen. Dit is niet alleen van belang voor de kinderen, maar ook voor hun ouders. Kinderen kunnen voorlezen of helpen met huiswerk zijn veel voorkomende argumenten voor laaggeletterden om een cursus te gaan volgen. Door deze groep uit te nodigen voor (voor)leesactiviteiten raken zij betrokken en wordt de drempel om een cursus te gaan volgen lager.

Voor de leeftijdscategorie 16 tot 19 jaar, de eerste laaggeletterden, kunnen specifieke trajecten worden ontwikkeld. Jongeren vinden taal vaak niet 'cool'. Ze vinden het moeilijk en weten nog niet wat de meerwaarde ervan is. Pas als zij een stage volgen, ontdekken ze dat taal onontbeerlijk is om hun werk goed te kunnen doen. Leerlingen die hun diploma MBO niveau 1 en 2 halen, zitten veelal op de laagste taalniveaus 1 en 2. Datzelfde geldt voor leerlingen die het MBO zonder diploma verlaten. Als deze groep gaat werken, ontdekken ze dat taal belangrijk is om goed te kunnen functioneren. Het is een stimulans als zij dan via de gemeente alsnog de kans krijgen een taal cursus te volgen.

Voorbeeld

Taalkr8!; aansprekend bespreekbaar

Taalkr8! voor vmbo-scholen brengt taal op een aansprekende manier onder de aandacht bij docenten en leerlingen. Taalkr8! bestaat uit een dag vol workshops, waarin jongeren op een creatieve manier bezig zijn met taal. De dag is bedoeld om jongeren te laten inzien dat taal erg leuk is, dat je taal overal voor nodig hebt en dat taal belangrijk is voor hun toekomst.

Een handleiding voor het organiseren van Taalkr8! en het aanbod op het terrein van taalbeleid van verschillende onderwijsadviesdiensten vindt u op de website www.taalkr8.nl

'Dat was voorheen nooit bij me opgekomen'

Rick is 31 jaar, werkt in een productiebedrijf en is jaren lang onopgemerkt dyslectisch door het leven gegaan. Op school kwam hij niet mee. Lezen en schrijven zat er voor hem niet in. Toen eenmaal de oorzaak - dyslexie - was ontdekt, kon hij er aan werken. Nu leest hij met veel trots een krant.

En hij is voorzitter van de bewonersvereniging van zijn flat geworden. 'Dat was voorheen nooit bij me opgekomen'.

3. Informatie, advies en cliëntenondersteuning

Mensen die slecht kunnen lezen en schrijven, vullen niet graag een ingewikkeld formulier in en lezen liever geen moeilijk geschreven folder. Het is daarom van belang dat u als gemeente kijkt naar de toegankelijkheid van het communicatiemateriaal voor burgers. Inventariseer in overleg met uw afdeling Communicatie alle voorlichtingsmaterialen en de website op toegankelijkheid en begrijpelijk taalgebruik. Zorg voor voldoende duidelijk en toegankelijk voorlichtingsmateriaal. Schakel bijvoorbeeld professionele derden in om uw standaardbrieven en communicatiemateriaal hierop te beoordelen. Denkt u hierbij niet alleen aan de informatie bij het gemeentehuis, maar ook bij andere instanties die een publieksfunctie vervullen zoals buurthuizen, wijkcentra, gezondheidscentra, scholen, ROC's, sportscholen, rijsscholen en woningbouwverenigingen.

Voor de directe contacten met burgers kunt u ook uw baliemedewerkers, onder meer bij het Wmo-loket of de afdeling burgerzaken, trainen op het herkennen en signaleren van laaggeletterdheid. Hierbij kunt u gebruik maken van de zogeheten herkenningwijzer van de Stichting Lezen & Schrijven (zie pagina 7) voor het herkennen van lees- en schrijfproblemen bij volwassenen. Zorg in elk geval dat de baliemedewerkers weten naar wie zij deze mensen kunnen doorverwijzen voor verdere hulp en ondersteuning.

Alfabetiseringsambassadeurs worden in ruime mate ingezet bij de voorlichting over laaggeletterdheid. De gemeente kan overwegen een spreekuur op te zetten voor laaggeletterden, waar zij in contact kunnen komen met Alfabetiseringsambassadeurs. Omdat dit lotgenoten waren, zal de drempel om hun probleem te bespreekbaar te maken, lager zijn.

Voor meer tips kunt u het pakket Taalkracht voor gemeenten opvragen bij Stichting Lezen & Schrijven. Hierin staat een aantal voorbeelden en adressen, die u wellicht verder kunnen helpen.

Voorbeelden

Helder Haags

De gemeente Den Haag wil dat de Hagenaar begrijpt wat de gemeente doet. Zij wil dat brieven, folders, webteksten en nota's duidelijk zijn. De taalcampagne 'Helder Haags (2006-2009)' stimuleert heldere taal, onder andere met een gelijknamig boekje en een website (www.helderhaags.nl). Standaardbrieven worden herschreven. Ook stelt de gemeente schrijfwijzers op voor brieven, webteksten en nota's.

Website met voorleesmogelijkheid

Mensen die moeite hebben met het lezen van teksten op internet kunnen de tekst van de website van de gemeente Zoetermeer hardop laten voorlezen door de computer. Wanneer gebruikers de 'lees voor' button op de website aanklikken, krijgen ze een heldere en natuurlijk klinkende vrouwenstem te horen. Ook voor blinden en slechtzienden is dit een goede manier om informatie toegankelijker te maken.

4. Vrijwilligers

In samenwerking met een vrijwilligerscentrale kan de gemeente werken aan bewustwording van en kennis over laaggeletterdheid bij vrijwilligers, zodat ook zij laaggeletterdheid kunnen herkennen. Vervolgens kan worden geïnventariseerd op welke onderdelen van laaggeletterdheid hulp en ondersteuning is gewenst. Op scholen is de hulp van vrijwilligers meestal georganiseerd, maar wellicht kan een beknopte schriftelijke vragenronde toch inzicht geven in de (additionele) behoefte van scholen op dit terrein. Een vragenronde vanuit een vrijwilligerscentrale aan haar vrijwilligers zou inzicht kunnen geven in het soort hulp dat vanuit hun cliëntenkring is gewenst (voorlezen/ lezen/ invullen van

formulieren/ ondersteuning bij administratie of aangifte etcetera). Het is belangrijk dat de gemeente en de vrijwilligerscentrale met elkaar optrekken.

5. Deelname aan het maatschappelijk verkeer

Wat betreft de deelname aan het maatschappelijk verkeer kunt u denken aan de toegankelijkheid van de openbare ruimten zoals het gemeentehuis. De deelname van laaggeletterden aan het maatschappelijk verkeer zal bevorderd worden als zij gemakkelijker hun weg vinden en eenvoudiger toegang kunnen krijgen tot alle gemeentelijke openbare ruimten. Veel mensen die moeite hebben met het lezen van teksten zijn zeer visueel ingesteld. Kies voor de bewegwijzering bijvoorbeeld voor korte woorden, duidelijk leesbare letters en indien mogelijk voor pictogrammen.

6. Voorzieningen

Voor individuele voorzieningen voor laaggeletterden geeft de Wmo weinig aanknopingspunten. In samenwerking met de Sociale Dienst en Onderwijs kan een gemeente ervoor kiezen om een cursusaanbod te doen.

7/8/9. Opvang, bevorderen van openbare geestelijke gezondheidszorg en verslavingsbeleid

Als gemeente kunt u het onderwerp laaggeletterdheid aankaarten bij professionele dienstverleners in de geestelijke gezondheidszorg, de verslavingszorg en maatschappelijk opvang, met als doel bewustwording op gang te brengen. Laaggeletterdheid kan een oorzaak zijn van het ontstaan van persoonlijke (psychische en/of sociale) problemen. In het kader van de hulpverlening kan het volgen van een cursus lezen en schrijven bijdragen aan het herstel en aan de maatschappelijke participatie van mensen met (psychische en/of fysieke) problemen.

Conclusie

Binnen de prestatievelden van de Wmo zijn de voornaamste aandachtspunten voor gemeenten om bewustwording over het onderwerp laaggeletterdheid op gang te brengen en in- en externe netwerken op te bouwen. Zo komt het onderwerp onder de aandacht en worden laaggeletterden bereikt, zodat zij gewezen worden op de mogelijkheden om een cursus te volgen. Voor een effectieve aanpak van laaggeletterdheid is het essentieel dat de gemeente in alle taken die zij uitvoert – ook in het kader van de Wmo – rekening houdt met het feit dat vele burgers laaggeletterd zijn en daardoor niet of in mindere mate een beroep zullen doen op de voorzieningen die de gemeente biedt. Daarnaast kan de gemeente een belangrijke rol vervullen in het doorverwijzen van laaggeletterden naar een cursus lezen en schrijven bij het ROC. Acties in het kader van laaggeletterdheid zullen niet alleen bijdragen aan het bevorderen van de maatschappelijke participatie van burgers, maar zullen ook een positief effect hebben op het welbevinden en het welzijn van burgers.

Meer informatie

Voor meer informatie of advies over laaggeletterdheid kunt u zich wenden tot de volgende organisaties:

Stichting Lezen & Schrijven is een initiatief van H.K.H. Prinses Laurentien der Nederlanden. De stichting vestigt de aandacht op 1,5 miljoen Nederlanders, die niet volwaardig deelnemen aan de samenleving, omdat zij problemen hebben met lezen, schrijven of rekenen: www.lezenenschrijven.nl. De stichting wil de aanpak van laaggeletterdheid structureel verankeren in de samenleving.

ETV.nl staat voor Stichting Expertisecentrum Educatieve Televisie. ETV.nl. biedt een gevarieerd aanbod van programma's en multimediatelevisieproducties over taal, werk, samenleving, onderwijs, opvoeding en gezondheid: www.etv.nl.

CINOP (Centrum voor innovatie van opleidingen) is een onderwijsinnovatie- en adviesbureau dat zich richt op kwaliteitsverbetering en vernieuwing van leren en opleiden. CINOP adviseert het beroeps- en volwassenenonderwijs, bedrijven, branches en overheden: www.cinop.nl

Alfabetiseringsambassadeurs: Stichting ABC begeleidt voormalige laaggeletterden om Alfabetiseringsambassadeur te worden: www.st-abc.nl. Ook de ROC's bij u in de regio zijn wellicht al gestart met een groep ambassadeurs: www.roc.nl

Unesco organiseert jaarlijks op 8 september Wereldalfabetiseringsdag. In Nederland bedenken Stichting Lezen & Schrijven en CINOP gezamenlijk een programma voor die dag: www.lezenenschrijven.nl, www.unesco.org, www.cinop.nl

Taalkracht voor gemeenten, waar u informatie vindt over wat u als gemeente kunt doen aan het voorkomen en verminderen van laaggeletterdheid en waar u de plannen van andere gemeenten kunt bekijken.

Ook kunt u het pakket Taalkracht voor gemeenten bestellen: www.taalkrachtvoorgemeenten.nl

Leer lezen en schrijven, de mediacampagne van Stichting Lezen & Schrijven: www.lees-en-schrijf.nu

Lees en Schrijf!, de oefenwebsite bij de televisieserie en het gratis werkboek van Stichting Expertisecentrum ETV.nl: www.leesenschrijf.nl

Leestips

- Bohnenn, E., Ceulemans, Ch. e.a., Laaggeletterd in de Lage Landen: Hoge prioriteit voor beleid, Nederlandse Taalunie (2005).
- Houtkoop, W., Basisvaardigheden in Nederland. De 'geletterdheid' van Nederland: economische, sociale en educatieve aspecten van de taal- en rekenvaardigheden van de Nederlandse beroepsbevolking, Max Goote kenniscentrum voor Beroepsonderwijs en Volwasseneneducatie (Amsterdam, 1999).
- Gorp, D.M. van, Breg, T.A. en Kooten, J.M. van: Kenniseconomie & laaggeletterdheid. Een inventariserend onderzoek naar de relatie tussen laaggeletterdheid en de kenniseconomie. (Breukelen, 2004: Universiteit Nyenrode).
- Smit, A., Bohnenn, E. en Hazelzet, A., Laaggeletterd in het werk. Een kwalitatief onderzoek naar lees-, schrijf-, en rekentaken in de kenniseconomie, Stichting Lezen & Schrijven (Den Haag, 2006).
- Groot, W. en Maassen van den Brink, H., Stil Vermogen, een onderzoek naar de maatschappelijke kosten van laaggeletterdheid, UvA (Amsterdam, 2006).
- Bersee, Th. e.a., Analfabetisme: Leidraad voor doorverwijzers, CINOP ('s-Hertogenbosch, 2005).
- Berntsen, A. e.a., CWI Quickscan naar laaggeletterdheid, Stichting Lezen & Schrijven/CINOP ('s-Gravenhage/'s-Hertogenbosch, 2005).
- Spectrum, Pak me dan als je kan!, een omschrijving van verschillende wervingsmethoden, 2006
- Stichting Lezen & Schrijven, Taalkracht voor gemeenten, 2007
- Stichting Lezen & Schrijven, Taalkracht voor consultatiebureaus, 2006

